

**LIETUVIŲ KALBOS IR LITERATŪROS
PRADINIO UGDYMO BENDROJI PROGRAMA**

TURINYS

Dalyko paskirtis	2
Dalyko tikslai ir uždaviniai	2
Kompetencijų ugdymas dalyku	3
Pasiekimų sritys	4
Pasiekimų raida	4
Mokymosi turinys	11
Pasiekimų vertinimas	24
Pasiekimų lygių požymiai.	24

1. Lietuvių kalbos ir literatūros paskirtis.

1.1. Lietuvių kalbai tenka išskirtinė vieta ugdymo procese ir visuomenėje. Kalbiniai gebėjimai itin reikšmingi mokinio asmenybinei, pilietinei, kultūrinei brandai, tautinės savimonės formavimuisi, socialinių, pažinimo, kūrybiškumo kompetencijų ugdymuisi. Lietuvių kalbos paskirtis ugdymo(si) procese yra ypatinga tuo, kad ji ne tik dalykas, kurio mokoma(si), bet ir priemonė bendrauti, įgyti žinių, toliau mokytis ir tobulėti. Lietuvių kalbos mokomasi ne tik per lietuvių kalbos, bet ir per kitų dalykų pamokas. Kalbos gebėjimai ypač svarbūs visaverčiam mokinio dalyvavimui mokyklos, bendruomenės, o ateityje ir visuomeniniame gyvenime. Pradiniame ugdyme ypač svarbu, atsižvelgiant į mokinio kultūrinę, socialinę, kalbinę patirtį, padėti jam įgyti Lietuvos kultūros pažinimo, lietuvių kalbos gebėjimų pradmenis, ugdytis bendrųjų kompetencijų, būtinų kiekvieno žmogaus visaverčiam asmeniniam ir visuomeniniam gyvenimui, sėkmingam tolesniam mokymuisi, pagrindus.

2. Lietuvių kalbos ir literatūros tikslai ir uždaviniai

2.1. Lietuvių kalbos ir literatūros ugdymo tikslas – padėti mokiniams suvokti ir ugdytis lietuvių kalbą kaip svarbią savo tapatybės dalį, Lietuvos visuomenės bendravimo būdą; atrasti literatūrą kaip asmeninei egzistencijai svarbią kultūros sritį, ugdytis savarankišką ir kūrybišką požiūrį į literatūrą; suvokti save kaip lietuvių kalbos, literatūros ir kultūros paveldėtoją, puoselėtoją ir kūrėją; ugdytis laisvo, atsakingo asmens savimonę.

2.2. Uždaviniai. Siekiama, kad mokydamiesi lietuvių kalbos ir literatūros mokiniai:

2.2.1. ugdytųsi šias vertybines nuostatas:

2.2.1.1. vertinti klausymą, kalbėjimą, skaitymą ir rašymą kaip asmeniškai svarbią, prasmingą ir malonią veiklą, teikiančią galimybių bendravimui, mokymuisi, saviraiškai.

2.2.1.2. vertinti lietuvių kalbą ir literatūrą kaip reikšmingą Lietuvos kultūros dalį, noriai skaityti įvairaus pobūdžio tekstus, dalytis savo skaitymo patirtimi;

2.2.1.3. išklausyti kitą, gerbti jo nuomonę; ginti savo požiūrį neįžeidžiant kitų;

2.2.1.4. siekti tobulinti savo kalbinius gebėjimus, kaupiti skaitytojo patirtį pasitikint savo jėgomis, geranoriškai priimant kitų patarimus.

2.2.2. ugdytųsi sakytinę kalbą:

2.2.2.1. gebėjimą sąmoningai ir atidžiai klausytis, suprasti, kas sakoma, klausti ir atsakyti į klausimus, informuoti, paaiškinti, apibūdinti, papasakoti, išsakyti savo nuomonę;

2.2.2.2. gebėjimą tinkamai ir taisyklinga kalba bendrauti su bendraamžiais ir kitais žmonėmis, reikšti savo mintis ir jausmus.

2.2.3. ugdytųsi rašytinę kalbą:

2.2.3.1. gebėjimą sąmoningai ir sklandžiai skaityti ir suprasti grožinius, negrožinius ir medijų tekstus, suvokti jų savitumą ir reikšmę, tyrinėti estetinius tekstų aspektus, pagrįstai vertinti tekstus, naudotis prieinamais informacijos šaltiniais;

2.2.3.2. gebėjimą kurti rašytinius tekstus: taisyklingai rašyti, aiškiai reikšti mintis ir jausmus.

2.2.4. įgytų lietuvių kalbos pažinimo pradmenis.

2.2.5. ugdytųsi kūrybiškumą, lavintų vaizduotę ir mąstymą.

3. Kompetencijų ugdymas mokant lietuvių kalbos ir literatūros.

- 3.1. *Kultūrinė kompetencija.* Kalbos ir literatūros pamokose pradinį klasių mokiniai, aptardami vaikų literatūros kūrinius, jų ekranizacijas ir inscenizacijas, dalyvaudami įvairiose veiklose mokosi vertinti lietuvių kalbą ir literatūrą kaip svarbią gimtosios kultūros dalį ir puoselėtiną vertybę, domisi gimtojo miesto, krašto tautosaka, vaikų literatūra, periodiniais leidiniais kaip kultūrinio gyvenimo dalimi. Skaitydami grožinę ir negrožinę literatūrą, lankydami bibliotekoje, teatre, kine, dalyvaudami klasės ir mokyklos renginiuose mokiniai susipažįsta su šio amžiaus vaikams aktualiais kultūros reiškiniiais, mokosi atpažinti juose perteikiamas idėjas, vertybes, dalijasi apie tai patirtimi su bendraamžiais ir suaugusiais, plėtoja savo kultūrinės raiškos gabumus.
- 3.2. *Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija.* Kalbos ir literatūros pamokose pradinį klasių mokiniai, aptardami vaikų literatūros kūrinius, jų ekranizacijas ir inscenizacijas mokosi atpažinti ir įvardyti veikėjų emocijas, vertybes bei elgesį, kuris padeda siekti mokymosi sėkmės ar kitokios veiklos tikslų. Aptardami skaitytus kūrinius, bendraamžių kūrybinius bandymus, reflektuodami kalbos ir literatūros mokymosi patirtį pradinį klasių mokiniai mokosi dalytis savo emocijomis su bendraamžiais ir suaugusiais, reaguoti į jas empatiškai. Analizuodami nuomonių skirtumą, nesusikalbėjimų (nesusipratimų) ar konfliktų situacijas bei priežastis, mokosi kurti saugią ir pagarbią mokymosi aplinką, atsakingai priimti sprendimus.
- 3.3. *Kūrybiškumo kompetencija.* Kalbos ir literatūros pamokose pradinį klasių mokiniai susipažįsta su žodinės kūrybos pavyzdžiais ir mokosi patys kurti įvairaus pobūdžio sakytinius ir rašytinius tekstus, derinti žodžio raišką su kitokia (pvz., su raiška piešiniu, judesiu), pastebėti ir kūrybiškai spręsti problemas mokymosi bei klasės gyvenimo situacijose, analizuoti savo ir draugų kūrybos rezultatus bei procesą, reflektuoti.

Daugiausia dėmesio skiriama:

įvairaus pobūdžio informaciniams mokinių kuriamiems tekstams, reikalingiems mokymuisi ar buitinėse situacijose (pvz., dienotvarkė, rašinio planas, raštelis, žinutė, komentaras, palinkėjimas, pristatymas);

įspūdžių raiškai žodžiu ir raštu (pvz., rašinys apie klasės išvyką, konferencija apie vasaros atostogas), išmone grįsti kūrinėliai (pvz., ketureiliai, pasaka), projektai, klasės šventės, klasės vaidinimai ir kt.

Veiklos organizuojamos derinant skirtingas darbo formas (pvz., kolektyviai, grupėse, porose, individualiai), taip siekiama išugdyti mokinio gebėjimą savarankiškai kūrybiškai spręsti kylančias problemas.

- 3.4. *Komunikavimo kompetencija.* Komunikavimo kompetencija ugdoma lietuvių kalbos pamokose įvairiose kalbinėse veiklose, apimančiose kalbinės veiklos sritis tokias kaip kalbėjimas ir klausymas, skaitymas ir rašymas. Mokiniai komunikuoja/bendrauja žodžiu ir raštu, taikydami įvairias natūralias ir interaktyvias, verbalines ir neverbalines priemones, perduodami ir priimdami įvairius pranešimus. Mokydamasis pradinėse klasėse mokinys mokosi bendrauti laikydamasis moralės ir teisėtumo principų, mokosi elgtis atsakingai ir teikti tikrą ir tikslią informaciją; savo požiūrį ir teiginius pagrįsti argumentais; suprasti įvairiomis formomis pateikiamą informaciją (žodinę, grafinę ir kt.), ją analizuoti ir kritiškai vertinti; praktiškai taikyti kalbos

žinias (iš išmoktų atvejų), laikytis kalbos normų, tiksliai ir tinkamai vartoti sąvokas; tinkamai argumentuoti, pasirinkti ir taikyti tinkamas strategijas ir priemones, atsižvelgdamas į tikslą, adresatą ir situaciją; saugiai ir etiškai naudotis šiuolaikinėmis komunikacinėmis technologijomis.

3.5. *Pilietiškumo kompetencija.* Pilietiškumo kompetencija lietuvių kalbos pamokose ugdoma skaitant ir analizuojant įvairius grožinius ir negrožinius tekstus, susijusius su Lietuvos valstybe ir jos piliečiais. Mokiniai mokosi pažinti ir gerbti Lietuvos valstybės simbolius, švęsti valstybines šventes, būti atsakingais, prisiimti ir vykdyti tam tikras pareigas. Kartu su tėvais ir/ ar mokytojais dalyvauja pilietinėse veiklose. Moka giedoti Lietuvos himną.

3.6. *Pažinimo kompetencija.* Kalbant apie pažinimo kompetencijos ugdymą lietuvių kalbos pamokose/kalbinėse veiklose, svarbiausi šios kompetencijos gebėjimai yra integruoti kalbos pažinimo srityje. Šioje skiltyje aprašyti visi gebėjimai, kurie ir sudaro pažinimo kompetencijos esmę. Kitas aspektas, kuris integraciniais ryšiais siejasi su pažinimo kompetencija yra lietuvių kalbos mokymosi turinys, nes šioje programos dalyje numatoma visas kalbinis ugdomasis turinys, turintis vienokius ar kitokius pažinimo gebėjimus.

4. Pasiekimų sritys.

4.1. *Kalbėjimas, klausymas ir sąveika.* Ši sritis apima mokinio pasiekimus suprasti kalbėjimo ir klausymosi paskirtį, teikiamas galimybes ir naudą; dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose, kalbėti, atsižvelgiant į tikslą, adresatą; aktyviai klausytis, suprasti informacijos turinį, interpretuoti, daryti išvadas ir vertinti išgirstą informaciją; tinkamai vartoti kalbinės raiškos priemones, laikytis kalbos normų; taikyti kalbėjimo ir klausymosi strategijas.

4.2. *Skaitymas.* Ši sritis apima mokinio pasiekimus suprasti skaitymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes; sąmoningai skaityti įvairaus pobūdžio tekstus; rasti ir suprasti informaciją; daryti teksto visumą apibendrinančias išvadas; aiškintis, kaip tekstuose kuriama prasmė; interpretuoti skaitomus tekstus; vertinti skaitomų tekstų turinį ir raišką; taikyti skaitymo strategijas.

4.3. *Rašymas.* Ši sritis apima mokinio pasiekimus suprasti rašymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes; kurti tekstus atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją; kurti tinkamos struktūros tekstus; tinkamai pasirinkti raišką; laikytis kalbos normų; taikyti rašymo strategijas.

4.4. *Kalbos pažinimas.* Ši sritis apima mokinio pasiekimus atpažinti lietuvių kalbos garsus ir raides, tobulinti tartį; išsiaiškinti elementariausius žodžių kaitymo ir darybos būdus, kalbos dalių požymius; aptarti sakinių įvairovę ir žodžių ryšius sakinyje; skirti tekstą nuo pavienių sakinių, taikyti elementariausias žinias apie tekstą, pasakojimo sandarą; taikyti kalbos pažinimo strategijas.

5. Pasiekimų raida.

Mokinių pasiekimų raida		
Pasiekimai	1–2 klasės pasiekimai	3–4 klasės pasiekimai
1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika		
1.1. Aktyviai klausosi sakinio teksto.	1.1.1. Klausosi sąmoningai, dėmesingai, atrenka jam reikšmingą informaciją.	1.1.1. Klausosi sąmoningai, dėmesingai, tikslingai atrenka informaciją.

	1.1.2. Įsiklauso ir supranta aiškiai įvairių kalbėtojų, (pvz., bendraamžių ir suaugusiųjų, pažįstamų ir nepažįstamų) perteikiamą informaciją.	1.1.2. Įsiklauso ir supranta informaciją, perteikiamą įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru ir skirtingomis intonacijomis.
	1.1.3. Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, vertina pagal nurodytus kriterijus.	1.1.3. Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi ir kontekstu, vertina pagal susitartus kriterijus.
1.2. Dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, klausosi ir kalba, atsižvelgdamas į situaciją, tikslą, adresatą.	1.2.1. Kalba monologu, dalyvauja dialoge, naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais).	1.2.1. Tikslingai kalba monologu, iš anksto pasirengęs konstruktyviai dalyvauja dialoge, išsako savo nuomonę, ją argumentuoja, tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis.
	1.2.2. Bendraudamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: papasakoja, informuoja, paaiškina, apibūdina; klausosi kito, reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus.	1.2.2. Bendraudamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: pasakoja siekdamas sudominti, tiksliai informuoja, paaiškina, išsamiai apibūdina, argumentuoja siekdamas įtikinti; atidžiai klausosi, supranta kalbėtojo intencijas ir adekvačiai reaguoja žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis.
	1.2.3. Klausydamas ar kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, kai yra suteikiama pagalba; leidžia pašnekovui išsakyti savo mintis, laikosi mandagaus bendravimo susitarimų.	1.2.3. Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, pasirenka tinkamas kalbos priemones; rodo susidomėjimą, gerbia kito nuomonę, laikosi kalbos etiketo.
1.3. Tinkamai vartoja kalbinės raiškos priemones, laikosi kalbos normų.	1.3.1. Nuosekliai pasakoja ar atpasakoja, kalbėdamas nenukrypsta nuo temos. Siekdamas sudominti, pasakoja emociškai, raiškiai.	1.3.1. Kalbėdamas nuosekliai plėtoja temą, emociškai, raiškiai pasakoja, paaiškindamas priežastis ir pasekmes.
	1.3.2. Pasirenka tinkamą raišką (kalba tiksliai, aiškiai) pasakodamas, informuodamas, aiškindamas, kai yra suteikiama pagalba. Kalba raiškiai, daro pauzes, pabrėžia svarbiausius žodžius.	1.3.2. Pasirenka tinkamą raišką (kalba tiksliai, aiškiai, argumentuoja) siekdamas informuoti, paaiškinti, įtikinti. Kalba įtaigiai, tinkama intonacija, daro pauzes, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą (loginis kirtis).

	1.3.3. Taisyklingai taria, kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	1.3.3. Taisyklingai taria, kirčiuoja dažnai žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius.
	1.3.4. Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos vartoja įprastose, žinomose situacijose, pažįstamame kontekste. Kalbėdamas tinkamai pavartoja tarmybes (jeigu jas žino).	1.3.4. Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais (ir perkeltinės prasmės, tarptautiniais). Tikslingai juos vartoja įprastose ir naujose situacijose. Pasakodamas tikslingai vartoja vaizdingus tarmiškus žodžius ar posakius (jeigu juos žino).
1.4. Taikyti klausymosi ir kalbėjimo strategijas.	1.4.1. Mokytojo padedamas apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: įvardija, kas pasisėkė, kas – ne, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; paprašo pakartoti, patikslinti, jeigu ko nors nesuprato.	1.4.1. Mokytojo apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: paaiškina, kas pasisėkė, kas – ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; įvardija, ko ir kodėl nesuprato, ir naudojami jam žinomais būdais tai išsiaiškinti.
	1.4.2. Parodo kalbėtojui, kad jo klausosi. Mokytojo padedamas naudojasi paprasčiausiomis kompensavimo strategijomis: pasako mintį kitais žodžiais, kalbą papildo gestais.	1.6.2. Klausosi aktyviai: nusiteikia suprasti ir domėtis, išsiaiškina tikslą, pasižymi informaciją. Naudojami kompensavimo strategijomis: pasako mintį kitais žodžiais, kalbą papildo gestais.
2. Skaitymas		
2.1. Sąmoningai skaito įvairaus pobūdžio tekstus. (Daro teksto visumą apibendrinančias išvadas.)	2.1.1. Skaito balsu ir tyliai sakiniiais, sąmoningai. Taisyklingai taria garsus ir tinkamai intonuoja tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius, daro pauzes.	2.1.1. Skaito sklandžiai, įvairiais būdais (balsu ir tyliai, tik perbėgdamas akimis ir lėtai, įsigilindamas); skaito sąmoningai, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą, tinkamai intonuoja tiesioginę kalbą.
	2.1.2. Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, randa tekste aiškiai pateiktą informaciją.	2.1.2. Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją.
	2.1.3. Pasirenka ir skaito knygą pagal skaitymo gebėjimus ir interesus. Naudojami vaikams skirtomis enciklopedijomis, žodynais, žinytais, „draugišku“ internetu.	2.1.3. Pasirenka ir skaito knygą pagal pomėgius ir tikslus. Naudojami įvairiais informacijos šaltiniais atsirinkdamas informaciją konkrečiam tikslui.
	2.1.4. Suformuoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą. Aptaria aiškiai tekste atskleistas vertybes, susijusias su artimiausiu jam pažįstamu kontekstu.	2.1.4. Suformuoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą ir pagrindinę mintį. Aptaria tekste lengvai atpažįstamas bendražmogiškas vertybes.

2.2. Aptaria skaitomus tekstus, interpretuoja.	2.2.1. Įvardija ir trumpai apibūdina kūrinio veikėjus.	2.2.1. Apibūdina veikėjus, aptaria jų santykius.
	2.2.2. Nusako įvykių seką, nurodo aiškiai tekste įvardytą veiksmo vietą ir laiką; kūrinio nuotaiką.	2.2.2. Aptaria įvykių seką, veiksmo laiką, vietą, jų kaitą, įvykių svarbą. Apibūdina grožinio teksto nuotaiką.
	2.2.3. Skiria grožinį ir negrožinį tekstus; prozos ir poezijos kūrinius. Įvertina, ar įvykiai išties galėjo atsitikti, ar yra išgalvoti.	2.2.3. Nusako esminius grožinio ir negrožinio teksto požymius, skiria prozos, poezijos, dramos kūrinius. Atpažįsta amžiaus tarpsniui aktualius kūrinių žanrus, pavyzdžiui, pasaka, eilėraštis, apsakymas, drama.
	2.2.4. Dalijasi nuomone ir įspūdžiais, patirtais skaitant kūrinį. Nurodo labiausiai patikusią (vaizdingiausią, įdomiausią, juokingiausią ar pan.) teksto vietą ir paaiškina, kodėl ji patiko. Remiasi asmenine patirtimi.	2.2.4. Išsako įspūdžius ir nuomonę apie kūrinį. Argumentuotai paaiškina, kas ir kodėl tekste jam padarė įspūdį, sudomino, nustebino, suglumino ir pan. Remiasi asmenine patirtimi, perskaitytu tekstu, anksčiau skaitytais kūriniais.
2.3. Vertina skaitomų tekstų raišką.	2.3.1. Remiasi iliustracijomis skaitydamas tekstą.	2.3.1. Paaiškina, kaip iliustracija, padėjo suprasti tekstą.
	2.3.2. Randa tekste dažnai vartojamus vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę.	2.3.2. Randa tekste vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę ir paskirtį. Diskutuoja, kaip tekste siekiama įtaigumo (pvz., vaizdingi žodžiai), tikslumo (pvz., išvardijimas), aiškumo (pvz., schema).
	2.3.3. Atpažįsta tiesiogiai ir netiesiogiai pasakytas mintis, ir jas paaiškina, kai yra suteikiama pagalba.	2.3.3. Atpažįsta ir supranta netiesiogiai pasakytas mintis, paaiškina; argumentuoja, kodėl pasirinktos tokios raiškos priemonės.
2.4. Taiko skaitymo strategijas.	2.4.1. Siekdamas suprasti tekstą, peržvelgia į akis krintančią informaciją (antraštes, schemas, paveikslėlius ir pan.). Randa raktinį žodį, sakinį, iliustraciją, kurie rodo, apie ką gali būti tekstas.	2.4.1. Siekdamas suprasti teksto visumą, tikslingai peržvelgia iliustracijas, teksto struktūros ypatumus ir kt. informaciją. Randa informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam skaitymo tikslui (pvz., sužinoti, pritaikyti, kurti).
	2.4.2. Sieja tekstą su jau žinoma informacija, kai yra suteikiama pagalba. Svarsto apie informacijos (pav., reklamos) patikimumą.	2.4.2. Skaitydamas sieja tekstą su jau žinoma informacija. Kriškaitai vertina informacijos patikimumą, pagrįstumą.

	2.4.3. Išskiria aiškias ir mažiau suprantamas teksto vietas. Pasitikrina savo supratimą klausdamas mokytojo, kitų suaugusiųjų, draugų.	2.4.3. Įvertina tekste pateiktos informacijos aiškumą ir aptaria, kas padeda geriau suprasti konkretų tekstą. Pasitikrina savo supratimą klausdamas, skaitydamas dar kartą, rasdamas informacijos žinyuose, žodynuose.
	2.4.4. Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius suaugusiųjų padedamas naudojami bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti.	2.4.4. Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius naudojami bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti.
3. Rašymas		
3.1. Kuria tekstus atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją.	3.1.1. Naudodamasis pagalbine medžiaga kuria rišlų kelių sakinių pasakojimą.	3.1.1. Savarankiškai kuria nuoseklų, rišlų pasakojimą. Į pasakojimą gali įterpti aprašymą.
	3.1.2. Siekdamas kuo tiksliau perduoti žinią, kuria asmeninio konteksto informacinį tekstą, pateikdamas esminę informaciją.	3.1.2. Siekdamas perduoti žinią kuria artimo gyvenimiško konteksto informacinį tekstą, tiksliai ir aiškiai perteikia esminę informaciją ir detales.
	3.1.3. Naudodamasis pagalbine medžiaga aprašo gerai žinomus/ pažįstamus objektus.	3.1.3. Tiksliai, vaizdžiai, išplėtotai aprašo gerai žinomus/ pažįstamus objektus, įvykius, reiškinius.
	3.1.4. Pagal pavyzdį parašo kelių sakinių aiškinamojo pobūdžio tekstą.	3.1.4. Pagal pavyzdį rašo išsamų aiškinamojo pobūdžio tekstą.
	3.1.5. Pagal savo galimybes rašo taip, kad skaitytojas jį suprastų.	3.1.5. Sukuria tekstą nuosekliai plėtodamas mintį. Rašo siekdamas sužadinti skaitytojo smalsumą, emocijas.
3.2. Kuria tinkamos struktūros tekstus.	3.2.1. Rašo pasakojimą, kuriame ryškėja pagrindinės struktūrinės dalys (užuomazga – veiksmo vystymasis – atomazga).	3.2.1. Rašo pasakojimą, kuriame yra pagrindinės struktūrinės dalys (užuomazga – veiksmo vystymasis – kulminacija – atomazga).
	3.2.2. Rašydamas informacinį tekstą laikosi atitinkamos struktūros, kai yra suteikiama pagalba.	3.2.2. Rašydamas informacinį tekstą laikosi atitinkamos struktūros.
	3.2.3. Aprašydamas objektą pateikia bendrą vaizdą ir detales.	3.2.3. Aprašydamas objektą laikosi aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas).
3.3. Tinkamai pasirenka raišką, laikosi kalbos normų.	3.3.1. Rašydamas tekstą, pagal pavyzdį arba naudodamasis pagalbine medžiaga pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą ir adresatą;	3.3.1. Rašydamas tekstą pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą adresatą ir komunikavimo situaciją; vartoja dažnai kalboje sutinkamus vaizdingus žodžius ir posakius .

	vartoja artimoje aplinkoje sutinkamus vaizdingus žodžius ir posakius .	
	3.3.2. Rašo tekstą siedamas sakinius su tema, be reikalo nekartoja tų pačių žodžių.	3.3.2. Rašo tekstą siedamas sakinius, pastraipas; vieną sakinį su kitu sieja pagal prasmę, pasirenka tinkamus siejamuosius žodžius.
	3.3.3. Vartoja tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	3.3.3. Rašo tekstą tikslingai vartodamas tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius.
	3.3.4. Laikydamosis 1–2 klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių rašo aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.	3.3.4. Laikydamosis 3–4 klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių rašo įskaitomai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.
3.4. Taiko rašymo strategijas.	3.4.1. Rašo tekstą pagal planą, kai yra suteikiama pagalba, naudojasi užrašyta veiksmažodžių grandine, raktiniais žodžiais, duota pradžia, pabaiga ir pan.	3.4.1. Rašo tekstą pagal susidarytą planą, užrašytą veiksmažodžių grandinę, raktinius žodžius ir pan.
	3.4.2. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą dar kartą jį skaito, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius vieną aspektą (pvz., turinys, struktūra, rašyba).	3.4.2. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus.
4. Kalbos pažinimas		
4.1. Atpažinti lietuvių kalbos garsus ir raides, tobulinti tartį.	4.1.1. Skiria lietuvių kalbos garsus kalbos sraute, užrašo juos atitinkamomis raidėmis; paaiškina, kuo raidė skiriasi nuo garso.	4.1.1. Lietuvių kalbos garsus ir raides atpažįsta įvairiuose kontekstuose (eiliuotoje kalboje, deklamuojuojant, dainuojant, įvairiose aplinkose/medijose).
	4.1.2. Taisyklingai atlieka žodžio garsinę analizę (iš eilės išvardija garsus žodžių, kurių taisyklingas tarimas nesiskiria nuo rašybos).	4.1.2. Taisyklingai atlieka bet kurio žodžio garsinę analizę.
	4.1.3. Skiria balsius, priebalsius, dvibalsius (nevirtodami terminų), taisyklingai juos taria.	4.1.3. Skiria lietuvių kalbos garsų rūšis: balsius, priebalsius, dvigarsius (dvibalsius, mišriuosius dvigarsius), taisyklingai juos taria, vartoja terminus.

	4.1.4. Minkštai tariamus priebalsius žymi minkštumo ženklų <i>i</i> dažniausiai vartojamuose žodžiuose.	4.1.4. Visuose žodžiuose minkštai tariamus priebalsius žymi minkštumo ženklų <i>i</i> .
4.2. Paaiškinti elementariausius žodžių kaitymo ir darybos būdus, kalbos dalių požymius	4.2.1. Taisyklingai kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius.	4.2.1. Taisyklingai kirčiuoja rečiau vartojamus žodžius, išsiaiškina, kaip kirčiuojamas nežinomas žodis.
	4.2.2. Skiria žodžius, reiškiančius veiksmą, daiktų, požymių pavadinimus.	4.2.2. Atpažįsta ir skiria kalbos dalis (veiksmažodį, daiktavardį, būdvardį,rieveiksmį), juos kaito; kalbinės raiškos priemonės (sinonimus, antonimus, perkeltinės reikšmės žodžius), vartoja jų terminus.
	4.2.3. Atpažįsta ir vartoja asmenvardžius (žmonių vardus, pavardes), gyvūnų vardus, vietovardžius (miesto, kaimo, ežero, upės ar jam žinomos vietovės pavadinimus).	4.2.3. Skiria ir taisyklingai vartoja tikrinius daiktavardžius įvairiuose kontekstuose.
	4.2.4. Pagal pavyzdį taiko ir paaiškina žodžių kaitymo ir darybos būdus.	4.2.4. Pradeda vartoti reikšminių žodžio dalių sąvokas (giminiški žodžiai, šaknis, galūnė, priesaga, priešdėlis); skirsto paprastos darybos žodžius reikšminėmis žodžio dalimis, žymėdamas jas sutartiniais ženklais.
4.3. Aptarti sakinių įvairovę ir žodžių ryšius sakinyje.	4.3.1. Skiria sakinį nuo pavienių žodžių, kelia sakinio žodžiams klausimus.	4.3.1. Paaiškina, kaip sakinio žodžiai yra tarpusavyje susiję; nagrinėja sakinį.
	4.3.2. Vartoja įvairius sakinius (tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius).	4.3.2. Sudaro tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius, taisyklingai juos intonuoja; vartoja neišplėstinius ir išplėstinius sakinius.
	4.3.3. Atpažįsta sakinio žodžius, nusakančius veikėją ir jo atliekamą veiksmą.	4.3.3. Sakinyje randa veiksnį (išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku), tarinį (išreikštą asmenuojamąja veiksmažodžio forma) ir juos tinkamai pažymi sutartiniais ženklais.
4.4. Skirti tekstą nuo pavienių sakinių, taikyti	4.4.1. Skiria tekstą nuo pavienių sakinių, nurodo elementariausius teksto požymius (pvz., pavadinimą).	4.4.1. Atpažįsta įvairius tekstus (netradicinius, tekstus įvairiose aplinkose/medijose).

elementariausias žinias apie tekstą, pasakojimo sandarą.	4.4.2. Taiko žinias apie pasakojimo sandarą: kaip įvykis prasidėjo (įvykio pradžia), kas atsitiko, kaip įvykis baigėsi (įvykio pabaiga).	4.4.2. Taiko žinias apie teksto tipus (pasakojimo (aprašymo), aiškinimo ir samprotavimo (argumentavimo?) sandarą).
4.5. Taiko kalbos pažinimo strategijas	4.5.1. Pagal pavyzdį atlieka nesudėtingus kalbos tyrimus (pvz., grupuoja skirtingus žodžius pagal reikšmę).	4.5.1. Savarankiškai atlieka nesudėtingus kalbos tyrimus (pvz., pastebi dėsniumus, padaro išvadas; sudaro atmintines, išveda taisykles).
	4.5.2. Pagal pavyzdį atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas artimoje aplinkoje, daro išvadas pagal aiškiai pastebimus požymius).	4.5.2. Savarankiškai atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas aktualioje aplinkoje, apibendrina, daro išvadas, formuluoja rekomendacijas).

6. Mokymosi turinys.

6.1. 1–2 klasės

6.1.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika

6.1.1.1. **Kalbėjimo ir klausymo paskirtis ir tikslai.** Aiškinamasi, kodėl reikia atidžiai klausytis. Aptariami esminiai klausymosi tikslai: sužinoti, išmokti, suprasti kitus. Mokomasi suprasti kalbėjimo paskirtį ir teikiamas galimybes, komunikuoti įvairiomis priemonėmis (telefonu, internetu). Aptariama, kokiais tikslais, kodėl žmonės kalbasi: siekia sudominti, pasidalyti, apsikeisti informacija arba nuomonėmis, ieško informacijos, žinių, bendrauja.

6.1.1.2. **Kalbėjimo ir klausymosi veiklos pobūdis.** Mokomasi tinkamai išklausti ir suprasti kalbantįjį, bendraujant klausytis ir išgirsti vienas kitą, laikytis kalbos etiketo ir bendradarbiavimo (komandinio darbo, pokalbio, diskusijos) susitarimų.

Bendraudami įvairiose kalbinėse situacijose, mokiniai pratinasi naudotis tinkamomis kalbinės raiškos priemonėmis, vartoti žodžius ir jų junginius, kuriais kreipiamasi į pašnekovą, pasisveikinama, atsakoma į klausimus, atsisveikinama, dėkojama bendraamžiams ir suaugusiesiems. Mokiniai mokosi išsakyti savo mintis, nuomones, vertinimus, nepertraukti kalbančiųjų. Mokomasi laikytis mandagaus bendravimo ir bendradarbiavimo (grupinio darbo, pokalbio, diskusijos) susitarimų.

Pratinamasi dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose, bendraujant išsakyti ir išgirsti vienas kitą, perduoti tikslią informaciją kitam asmeniui. Pasakojama pagal pavyzdį, pateikiamus klausimus, įvairius paveikslėlius. Aptariama kalbėjimo turinys ir forma, mokomasi apmąstyti, ką atliko gerai, kas nepasisėkė, kaip kitą kartą galėtų pagerinti savo kalbėjimą.

Mokomasi tiksliai vartoti įvairias kalbinės raiškos priemones, verbalinę kalbą papildyti neverbalinėmis priemonėmis, iš klausos atpažinti ir tiksliai išgirsti lietuvių kalbos garsus, žodžius, suprantamai tarti garsus žodžiuose: balsius, dvibalsius, mišriuosius dvigarsius, minkštuosius ir kietuosius priebalsius. Mokomasi nustatyti kirčiuotą skiemenį ir taisyklingai ištartį žodį (žodžius), taisyklingai intonuoti tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius.

6.1.1.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai. Mokomasi aktyviai klausytis įvairių garsų (gamtos, aplinkos, muzikos), amžiaus tarpsnį atitinkančių tekstų, kurių temos ir turinys artimas mokinių patirčiai, supažindinantis su aktualiais tradicinės ir moderniosios Lietuvos ir pasaulio kultūros kontekstais. Klausymui pasirenkami nesudėtingos struktūros monologiniai ir dialoginiai skirtingo pobūdžio tekstai: kasdieniai pokalbiai, informaciniai pranešimai, instrukcijos, dalykiniai, tautosakos ir grožinės literatūros tekstai.

Mokiniai mokosi kurti aiškios struktūros sakytinius tekstus (įžanga, dėstymas, pabaiga). Mokomasi kurti pasakojimą laikantis chronologinio principo. Nagrinėjami ir kuriami sakiniai aprašomojo tipo tekstai, aiškinamasi, kokia aprašymo paskirtis, kada jo gali prireikti, mokomasi pateikti bendrą vaizdą ir detales. Mokomasi išsakyti savo nuomonę, bandoma ją pagrįsti. Aptariama monologinio teksto paskirtis, kokiose situacijose reikia jį naudoti, kuo jis skiriasi nuo pokalbio. Mokiniai mokosi tikslingai dalyvauti pokalbiuose.

6.1.2. Skaitymas

6.1.2.1. Skaitymo tikslai. Aptariama, kodėl žmonėms svarbu mokėti skaityti, kaip dažnai ir ką skaito vaikai ir suaugusieji.

6.1.2.2. Skaitymo technika. Prisimenama, praktiškai įtvirtinama patirtis, įgyta priešmokykliniame ugdyme: tęsiamas susipažinimas su lietuvių kalbos garsais ir jų ženklais – raidėmis, aiškinamasi garso ir raidės ryšys. Skaitydami grožinius ir negrožinius tekstus mokiniai nuolat tobulina skaitymo įgūdžius, skaitoma balsu ir tyliai.

6.1.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi vertingiausi, kultūrai pažinti svarbūs klasikinės ir šiuolaikinės (lietuvių ir kitų tautų) grožinės vaikų literatūros kūriniai ar jų ištraukos. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai tekstai. Skaityti klasėje parenkami ar savarankiškai skaityti rekomenduojami tekstai atitinka mokinių amžių, poreikius ir interesus, skatina motyvaciją skaityti. Parenkant tekstus atsižvelgiama į rekomenduojamos literatūros sčrašus, kurie pateikiami metodinėse rekomendacijose.

Skaitoma ir aptariama grožiniai (apie 70 proc.) ir negrožiniai (30 proc.) tekstai. Iš grožinių tekstų skaitoma: tautosakos – apie 10 proc., lietuvių klasikų kūrinių vaikams – apie 10 proc., lietuvių šiuolaikinių autorių kūrinių vaikams – apie 20 proc., pasaulio vaikų literatūros klasikų kūrinių – apie 20 proc., pasaulio šiuolaikinės literatūros kūrinių vaikams – apie 10 proc. Iš negrožinių tekstų skaitomi publicistiniai, informaciniai ir įvairialypės informacijos tekstai (pvz., filmas, paveikslėlių istorija, elektroninis tekstas, dainovaizdis, žemėlapis).

6.1.2.4. Literatūros ir kultūros pažinimo pradžios. Skaitant įvairius tautosakos, grožinės literatūros kūrinius, mokomasi išvelgti juose autorių išmonę, kalbos turtingumą ir grožį. Mokomasi suprasti ir skirti pasaką, dainą, mįslę, skaičiuotę, pamėgdžiojimą, eiliuotą ir neeiliuotą kūrinį. Įgyjami literatūros pažinimo pradžios, išmokstama tikslingai vartoti literatūros sąvokas (kūrinys, mįslė, pasaka, eilėraštis, apsakymas, rašytojas, pavadinimas, dailininkas, iliustracija).

Skaitant įvairius negrožinius tekstus (straipsnius, informacines žinutes, skelbimus, instrukcijas, receptus, sąrašus, gamtos objektų ir reiškinių aprašymus ir kt.), mokomasi šiuose tekstuose išskirti svarbiausias detales, faktus, veiksmų seką. Pratinamasi rasti reikiamą informaciją šio amžiaus vaikams skirtuose žodynuose, enciklopedijose, internete ir kitur.

- 6.1.2.5.**Skaitytojo ugdymas.** Mokiniai ugdomi pomėgį skaityti bei sąmoningo skaitytojo gebėjimus: orientuotis knygų įvairovėje, pasirinkti savo amžiui ir skaitymo gebėjimams tinkamą knygą, periodinį leidinį, tinkamai elgtis su knyga, pasidomėti, kas yra knygos autorius, dailininkas, pratintis vertinti leidinio išvaizdą ir turinį.
- 6.1.3. **Rašymas (rašymo technika, teksto kūrimas)**
- 6.1.3.1.**Rašymo tikslai.** Aptariama, kodėl žmonėms svarbu mokėti rašyti, kaip dažnai ir ką rašo vaikai ir suaugusieji.
- 6.1.3.2.**Rašymo technika.** Nagrinėjami pasirinkti rašytinių raidžių ir jų junginių pavyzdžiai, mokomasi taisyklingai rašyti visas rašytines lietuvių kalbos abėcėlės raides ir jas jungti žodžiuose, rašyti jas žodžiuose, sakiniuose, orientuotis rašymo sąsiuvinyje. Mokomasi rašyti kompiuterio, telefono klaviatūra. Didžiosiomis ir mažosiomis rašytinėmis ir spausdintinėmis raidėmis užrašomi informaciniai tekstai, įvairios antraštės, skelbimai.
- 6.1.3.3.**Garsinė analizė.** Nagrinėjami žodžiai (kuriuose nėra priebalsių asimiliacijos) garsais. Lyginami žodžiai, kuriuose yra i – y, u – ū, e – è, ie – è, uo – o, mokomasi juos taisyklingai tarti ir rašyti.
- 6.1.3.4.**Elementarūs sakinio skyrybos ir teksto struktūros atvejai.** Susipažįstama su paprasčiausiais sakinio skyrybos atvejais, teksto rašymo reikalavimais ir mokomasi parašyti sakinį bei neilgą tekstą: sakinį pradėti didžiąja raide, pabaigoje parašyti tašką, klaustuką arba šauktuką, rašyti teksto pavadinimą, pirmą teksto sakinį pradėti toliau nuo krašto.
- 6.1.3.5.**Rašyba.** Mokomasi taisyklingai užrašyti:
 žodžio garsus juos žyminčiomis raidėmis;
 žodžius, kurių rašyba nesiskiria nuo taisyklingo tarimo;
 daiktavardžių vienaskaitos galininką, daugiskaitos kilmininką;
 daiktavardžių vienaskaitos vietininką, kurių galūnė yra -e, -yje, -ėje, -oje, -uje;
 žodžius su minkštumo ženklu, išskyrus atvejus, kai minkštumo ženklas yra prieš dvibalsius;
 žodžius su e – è;
 žodžius su priebalse j;
 žodžius su dvibalsiais (kai prieš dvibalsį nėra minkštumo ženklo) (ie, ei, au, ui, ai, uo);
 žodžius su panašiai skambančiomis priebalsėmis k – g, p – b, t – d, ž – š, z – s (be priebalsių supanašėjimo);
 žodžius su priebalsių samplaikomis;
 žodžius su ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais 2–3 skiemenų žodžiuose;
 žodžius su priešdėliu ne-, priesagomis: -el-, uk-, -yt-;
 žmonių ir gyvūnų vardus, miestų, gatvių pavadinimus. Mokomasi parašyti savo vardą, pavardę, mokyklos, miesto, kaimo, gatvės pavadinimą;
 įsidėmėtinos rašybos žodžius: ašotis, ažuolas, mįslė, žąsis, mane, tave, manęs, tavęs, mūsų, jūsų, ačiū, šiandien, rytoj, Kęstutis;
 sakinį pradėti rašyti didžiąja raide;
 sakinio pabaigoje rašyti tašką, klaustuką arba šauktuką, atsižvelgiant į intonaciją.

6.1.3.6. Teksto kūrimas. Mokomasi kurti prasmingus tekstus raštu, iš pradžių derinant paskirus žodžius su paveikslėliais, o išmokus rašyti visas raides – reikšti mintis sakiniais ir kurti rašytinius tekstus be paveikslėlių. Kuriamo teksto turinys ir pavadinimas turėtų atitikti temą, užduotį, mintys dėstomos susietais sakiniais, taikomi 1–2 klasės mokymosi turinyje numatyti rašybos ir skyrybos atvejai. Mokomasi elementariai taisyti, tobulinti parašytą tekstą.

Pasakojimo rašymas. Mokomasi rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą neilgą aiškaus siužeto pasakojimą, kuriame nusakyta užuomazga, trumpai aprašytas veiksmas ir pateikta jo atomazga. Mokomasi parašyti pasakojimą apie patirtus, matytus ar išgalvotus įvykius pagal paveikslėlius, atsakant į klausimus, naudojant perskaitytą pavyzdį, naudojant kito teksto pradžią, pagal kartu su mokytoju sudarytą planą (ar be jo).

Atpasakojimo rašymas. Mokant rašyti pasakojimą rašomas atpasakojimas (autorius teksto iki 50 žodžių), atitinkantis perskaitytą / girdėtą tekstą; atsižvelgiama į klausimus arba planą.

Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), laiško rašymas. Mokomasi parašyti trumpą žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą draugui, namiškiams, užsirašant svarbiausią informaciją, pvz., kur ir kada įvyks koncertas; parašyti trumpą laišką pažįstamam adresatui. Mokomasi rašyti tikslingai, atsižvelgiant į situaciją ir adresatą.

Aprašymo rašymas. Mokomasi naudojantis pagalbine (vaizdo, garso, lytėjimo) medžiaga aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.). Aprašyme pateikiamas bendras objekto vaizdas (koks jis?) ir išorinės detalės (kaip atrodo?).

Aiškinimo rašymas. Mokomasi naudojantis pavyzdžiu parašyti kelių sakinių paaiškinimą, kaip kas nors daroma (pvz., instrukciją, receptą) arba kaip kur nors nueiti (pvz., iš namų į mokyklą).

6.1.4. Kalbos sandaros pažinimas

6.1.4.1. Garsas. Aptariama lietuvių kalbos garsinė sandara: balsiai, priebalsiai, dvibalsiai. Dalyvaujant praktinėje veikloje (klausantis eilėraščių, dainų, smulkiosios tautosakos kūrinių (ypač eiliuotų), pasakų be galo, žaidžiant įvairius žodžių žaidimus ir pan.) įsiklausoma į kalbos garsus ir mokoma juos išgirsti kalbos sraute. Praktinėje veikloje susipažįstama su visais lietuvių kalbos garsais (ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais, skardžiais ir dusliais priebalsiais). Mokomasi atlikti garsinę žodžio analizę (pasakyti visus žodžio garsus iš eilės, pasakyti pirmą, paskutinį ar žodžio viduryje esantį nurodytą garsą). Elementariai susipažįstama su lietuvių kalbos garsine sandara: balsiais, priebalsiais, dvibalsiais. Susipažįstama su sąvokomis: kalbos garsas, raidė, balsis, balsė, priebalsis, priebalsė, dvibalsis, ilgasis balsis, trumpasis balsis. Susipažįstama su minkštai tariamų priebalsių žymėjimu – priebalsių minkštumo ženklu i. Mokomasi taisyklingai tarti bendrinės kalbos garsus (ilguosius, trumpuosius balsius, panašiai skambančius priebalsius k – g, t – d, p – b, s – z, š – ž, dvibalsius ie, uo), taisyklingai kirčiuoti.

6.1.4.2. Žodis. Mokomasi skirti žodžius, reiškiančius veiksmą, daiktų, požymių pavadinimus. Susipažįstama su asmenvardžiais (žmonių vardai, pavardės), gyvūnų vardais, vietovardžiais (miesto, kaimo, kuriame gyvena, pavadinimas, artimiausio ežero, upės, kalno ar kitos žymios vietovės pavadinimas). Analizuojami tekstai, jų sakiniai, žaidžiama žodžiais, praktiškai susipažįstama su žodžių kaitymu ir dažniausiais žodžių darybos būdais: žodis gali keisti pabaigą; iš vieno žodžio galima padaryti kitą žodį (pvz., gėlė – gėlėlė, bitė – bitininkas, eiti – išeiti, gražus – negražus ir pan.). Praktiškai susipažįstama su žodžio skiemeniu.

- 6.1.4.3.**Sakinys.** Praktinėje veikloje susipažįstama su sakinių įvairove, mokomasi suprasti, kuriuo sakiniu teigiama, kuriuo klausiama. Mokomasi tinkamai intonuoti šiuos sakinius. Nagrinėjant neilgus teksto sakinius mokomasi kelti sakinio žodžiams klausimus ir suprasti, kad sakinio žodžiai vieni su kitais susiję ir yra derinami tarpusavyje.
- 6.1.4.4.**Tekstas.** Formuojamas sakinio ir žodžio santykio suvokimas: tekstas sudarytas iš sakinių, sakiny – iš žodžių. Susipažįstama su teksto pavadinimu. Aiškinantis 6–8 metų vaikams suprantamų tekstų turinį, mokomasi pasakyti, apie ką tekste kalbama. Susipažįstama su paprasčiausia pasakojimo sandara: kaip įvykis prasidėjo (užuomazga), kas atsitiko (veiksmo vyksmas), kaip įvykis baigėsi (atomazga).
- 6.1.4.5.**Abstrakčiosios sąvokos ir jų raiška (nevartojant sąvokų)** . Gramatikos formų ir konstrukcijų, abstrakčių sąvokų raiškos turi būti mokomasi praktiškai, dažniausiai pagal pateiktus modelius ir klausimus, pačių sąvokų nevartojant. Programoje jos pateikiamos mokytojams, vadovėlių, mokymosi priemonių autoriams.

Veiksmas dabartyje, praeityje, ateityje, reiškiamas veiksmožodžių esamojo, būtojo kartinio ir būsimojo laiko formomis.

Skatinimas, reiškiamas liepiamąja forma.

Subjektas, reiškiamas vardažodžių vardininku ir paprasčiausiais žodžių junginiais.

Objektas, reiškiamas vardažodžių galininku ir kilmininku, priemonės įnagininku, adresato naudininku.

Požymis, reiškiamas būdvardžiais ir įvardžiais.

Kiekybė, reiškiamą kiekiniais pagrindiniais skaitvardžiais ir kiekiorieveiksmiais.

Vieta, reiškiamą vardažodžių vietininku,rieveiksmiais ir prielinksninėmis konstrukcijomis.

Laikas, reiškiamasrieveiksmiais, vardažodžių galininku, prielinksninėmis konstrukcijomis.

Būdas, reiškiamasrieveiksmiais.

Tikslas, reiškiamas bendratimi ir vardažodžių kilmininku.

Neigimas, reiškiamas neigiamosiomis dalelytėmis ir priešdėliais.

Klausimas, reiškiamas klausiamaisiais žodeliais ir intonacija.

Kreipinys, reiškiamas šauksmininku.

6.2. 3 klasė

6.2.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika.

- 6.2.1.1.1. **Kalbėjimo ir klausymo paskirtis ir tikslai.** Kalbama ir klausomasi atsižvelgiant į tikslą (siekiama gauti informacijos ar ją perduoti, bendrauti ar kt.), situaciją (atidžiai, sąmoningai, be išankstinio nusistatymo), adresantą (kalbėti su bendraamžiais, suaugusiais, pažįstamais, nepažįstamais ir t.t.). Mokomasi sudominti pašnekovą (pasakoti įvykius, nuotykius, sekti pasakas), informuoti (tiksliai perduoti informaciją, trumpai pristatyti objektą), apibūdinti (pateikti objekto visumą ir detales), paaiškinti (kaip kas nors veikia, kaip kas nors yra padaryta), išreikšti savo nuomonę. Tikslingai mokytojui padedant komunikuojama reikiamomis priemonėmis (pavyzdžiui, telefonu).

6.2.1.2. Kalbėjimo ir klausymosi veiklos pobūdis. Mokomasi tiksliai perduoti informaciją (kas, kada, kur, kaip, kodėl). Vaidinant, žaidžiant, kuriant išgalvotas istorijas, mokomasi improvizuoti, kūrybiškai interpretuoti (perkurti, pakeisti pasakojimo pradžią, pabaigą ir t. t.), įtaigiai, raiškiai kalbėti, tinkamai intonuoti. Mokomasi vartoti būdingas žodinės ir nežodinės raiškos (pauzės, nutylėjimai, gestai) priemonės.

Mokiniai ugdomi dialoginio ir monologinio kalbėjimo gebėjimus. Mokomasi tinkamai dalyvauti mokiniams aktualiuose pokalbiuose (dviese, mažesnėje ar didesnėje grupėje), diskusijose, trumpai ar išsamiai atsakyti į klausimus, formuluoti klausimus.

6.2.1.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai. Mokiniai klausosi jiems aktualių įvairių negrožinių (informacinių, dalykinių, publicistinių, praktinių: receptai, instrukcijos ir pan.), tautosakos ir grožinės vaikų literatūros tekstų, pokalbių (girdimų tiesiogiai arba įrašytų). Klausymui pasirenkami tekstai, kuriuos bendrine lietuvių kalba arba tarmiškai aiškiai skaito įvairūs kalbėtojai (pavyzdžiui, vaikai, suaugusieji, aktoriai).

Mokomasi kurti sakytinius tekstus – pasakojimą, aprašymą, aiškinimą. Mokomasi kurti išplėtotą pasakojimą pasirinkta tema laikantis chronologinio principo, atskleidžiant įvykius, aptariant veikėjus. Nagrinėjami ir kuriami sakiniai aprašomojo tipo tekstai: susipažįstama su jų komponavimo ypatumais (visumos įspūdis ir detalės, erdvinio išdėstymo principas (arti – toli, viršus – apačia, kairė – dešinė). Mokomasi pasakoti įtraukiant aprašymo elementus. Mokomasi išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę.

6.2.2. Skaitymas

6.2.2.1. Skaitymo tikslai. Skaitant ir aptariant grožinius ir negrožinius tekstus, vaikų periodiką aiškinamasi, kodėl, kokių tikslu skaitoma: pažinti, mokytis, patirti malonumą.

6.2.2.2. Skaitymo technika. Toliau tobulinami skaitymo gebėjimai (pereinama nuo mokymosi skaityti į mokymąsi skaitant). Mokomasi su mokytojo pagalba pasirinkti skaitymo būdą ir tempą atsižvelgiant į situaciją ir skaitomą tekstą, daryti pauzes, tinkamai dėti loginius kirčius, skaityti ir deklamuoti raiškiai.

6.2.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi mokinių amžių ir interesus atitinkantys, vertingiausi, asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti svarbūs šiuolaikinės (lietuvių ir kitų tautų) ir klasikinės vaikų literatūros kūriniai ar jų ištraukos. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai tekstai.

Skaitoma ir aptariama: grožiniai (apie 70 proc.) ir negrožiniai (apie 30 proc.) kūriniai; lietuvių (apie 50 proc.) ir užsienio (apie 50 proc.) vaikų literatūros kūriniai. Daugiau dėmesio skiriama šiuolaikiniams vaikų literatūros kūriniais. Su klasikineis vaikų literatūros kūriniais susipažįstama pamokose, skaitant ir aptariant drauge su mokytoju. Skaitomi ir analizuojami negrožiniai tekstai įvairiose aplinkose ir kontekstuose su mokytojo pagalba: publicistiniai, dokumentiniai, informaciniai ir įvairialypės informacijos (pvz., filmas, reklama, paveikslėlių istorija, elektroninis tekstas, dainovaizdis, žemėlapis) tekstai. Mokomasi savarankiškai rasti reikiamą informaciją mokytojo nurodytuose informacijos šaltiniuose.

6.2.2.4. Literatūros ir kultūros pažinimo pradmenys. Skaitant tautosakos, grožinės vaikų literatūros kūrinius, mokomasi suvokti literatūrą kaip žodžio meną, įžvelgti jos meninio pasaulio sąlygiškumą, vertybes. Mokytojui padedant mokomasi analizuoti kūrinio turinį ir raišką.

Skaitant tautosakos tekstus stengiamasi priartėti prie natūralių jų gyvavimo būdų: sekamos pasakos, pasakojami padavimai, sakmės, menamos mišlės, žaidžiami žaidimai, dainuojamos vaikų dainos. Susipažįstama su tradiciniais lietuvių liaudies pasakų personažais, mokomasi skirti liaudies ir literatūrinę pasaką.

Skaitant ir aptariant poeziją dalijamasi įspūdžiais, gilinamasi į eilėraščio nuotaiką, melodiją, siužeto elementus, mokomasi raiškiai deklamuoti. Mokiniai patys bando eiliuoti. Mokomasi suprasti dramos kūrinio savitumą, skaitant vaidmenimis ar vaidinant dramos kūrinio ištrauką.

Mokomasi išvelgti literatūros ir kitų menų ryšius: aptariama skaitomų kūrinių ir iliustracijų sąsajos, spektakliai, filmai, pastatyti pagal literatūros kūrinius.

Mokomasi vartoti naujas sąvokas (drama, sakmė, padavimas, patarlė, literatūrinė pasaka, tema, pagrindinė mintis, įvykis, veiksmo laikas, veiksmo vieta, pagrindinis veikėjas).

Ugdomosiose veiklose mokytojui padedant tikslingai skaitomi negrožiniai tekstai. Aptariami pasirinkti vaikams skirtos periodikos leidiniai, televizijos ir radijo laidos, filmai, vaikų literatūros ekranizacijos, spektakliai, interneto svetainės.

6.2.2.5. Skaitytojo ugdymas. Skaitydami vertingus literatūros kūrinius, mokiniai ugdomi literatūrinę, kultūrinę, estetinę nuovoką. Ugdomas knygos kaip literatūros pateikimo formos supratimas. Aptariama knygos sandara, mokomasi rasti pagrindinius bibliografinius duomenis. Žino keletą mėgiamų vaikų literatūros autorių.

Mokiniai skatinami skaityti laisvalaikiu ir kalbėtis apie perskaitytas knygas. Išbando keletą knygų pasirinkimo (pavyzdžiui, pagal knygos išvaizdą, pagal draugo rekomendaciją) ir pristatymo klasės draugams (pavyzdžiui, ištraukos skaitymas, piešinys, plakatas) strategijų.

6.2.3. Rašymas

6.2.3.1. Rašymo tikslai. Aptariama rašymo svarba ir nauda žmogui ugdantis asmenybę, kūrybiškumą, lavinantis vaizduotę, praktinėje veikloje.

6.2.3.2. Rašymo technika. Rašoma tvarkingai, įskaitomai, pereinama prie greitesnio rašymo tempo. Rašoma kompiuterio, telefono klaviatūra.

6.2.3.3. Elementarūs skyrybos atvejai. Mokomasi sakinio gale parašyti reikiamus skyrybos ženklus; parašyti kablelį prieš jungtukus o, bet, tačiau, kad, išskirti kreipinį.

Išskirti kreipinį sakinio pradžioje – Į I-II KLASEJ.

Mokomasi kuriamuose tekstuose vartoti tiesioginius, klausiamuosius, šaukiamuosius sakinius ir jų pabaigoje parašyti reikiamus skyrybos ženklus.

Mokomasi pagal pavyzdį užrašyti veikėjų pokalbius, kai tiesioginė kalba eina prieš ir/arba po autoriaus žodžių. Supažindinama su sudėtinių sakinių vartojimu.

6.2.3.4. Rašyba. Mokomasi taisyklingai užrašyti:

- asmeninius įvardžius, asmenvardžius ir vietovardžius;
- žodžius su priešdėliais iš-, į-, už-;
- žodžius su priesagomis, -, -ykl-, -ikl-, -yn-, -in-, -inink-, -(i)av-, -dav-
- sudurtinius žodžius be jungiamųjų balsių (rugsėjis);
- žodžius su mišriaisiais dvigarsiais, su dvibalsiais, su minkštumo ženklu;
- dažniausiai vartojamų žodžių priebalsių asimiliacijos atvejus (dirbti – dirba, nešdavo – nešė, verkdavo – verkė, išbėgo, užsuko, apdengė, atgal ir kt.);
- įsidėmėtinos rašybos žodžius: save, kažkas, galbūt, turbūt, raštas, dviese, trise, keturiese, žemyn, aukštyn, rytoj, keletas, stebuklas ir jų darinius;
- daiktavardžių visus vienaskaitos ir daugiskaitos linksnius;
- esamojo, būtojo kartinio, būtojo dažninio ir būsimojo laiko veiksmažodžius (visų asmenų);

6.2.3.5. **Teksto kūrimas.** Mokytojui padedant mokomasi kurti įvairaus pobūdžio prasmingus tekstus, reikalingus mokymuisi arba buitinėse situacijose, atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir situaciją. Daugiau dėmesio skiriama teksto kūrimo procesui, jame aktyviai dalyvauja mokytojas ir mokinys. Mokomasi su mokytojo pagalba rašyti rišliais sakiniais (sieti vieną sakinį su kitu pagal prasmę, pasirinkti tinkamus siejamuosius žodžius); nekartoti tų pačių žodžių, išskyrus kartojimą kaip stilistinę priemonę (pvz., ėjo ėjo ir priėjo; lipo lipo ir įlipo į dangų; graži graži kaip saulės dukra) ir kt.; pasakoti vaizdžiai. Mokomasi su mokytoju pagal iš anksto susitartus kriterijus taisyti, tobulinti parašytą tekstą: netiksliai pavartotą žodį pakeičia tikslesniu; išbraukia pasikartojantį, netinkamą sakinį, prireikus įrašo žodžių, papildo parašytą tekstą. Taikomi 3 klasės turinio apimtimi numatyti rašybos ir skyrybos atvejai. Laikomasi kalbos etiketo (tinkamai pasirenkami žodžiai ir posakiai) atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją.

Pasakojimo kūrimas. Mokomasi rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą pasakojimą: 1) pagal pasakojimo gaires (raktiniai žodžiai, klausimai ir pan.); 2) pagal perskaityto literatūros kūrinio pavyzdį; 3) pagal su mokytoju sudarytą planą. Vertinant pasakojimą atsižvelgiama į su mokiniiais aptartus ar susitartus pasakojimo kūrimo kriterijus (pvz., temos atskleidimą; teksto vientisumą ir nuoseklumą; pasakojimo struktūrą (pradžią – įvykio raida – pabaiga); teksto kalbinę raišką; išmoktų rašybos ir skyrybos atvejų taikymą).

Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), laiško rašymas. Mokomasi parašyti trumpą žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą atsižvelgiant į rašomo teksto struktūrą, tikslą ir adresatą. Išskiriamos tokios šiems tekstams būdingos struktūrinės dalys:

laiško – data, kreipinys, pasisveikinimas, atsisveikinimas, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

skelbimo, kvietimo – kreipinys, tikslas, vieta, laikas, apranga (ir / ar kitos detalės), parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

žinutės – kreipinys, tikslas, laikas, vieta, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas).

Aprašymo rašymas. Naudojantis regos, girdėjimo, lytėjimo, uoslės, skonio pojūčiais mokomasi aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.). Galima naudotis pavyzdžiu, planu, vaizdinėmis priemonėmis ar kt. Mokomasi laikytis aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas), labiausiai plėtojant vieną struktūrinę dalį – detales. Mokomasi aprašymo elementus įterpti į pasakojimą.

Paaikškinimo rašymas. Mokomasi parašyti trumpą paaikškinimą, kaip kas nors daroma arba kaip kur nors nueiti, nuvažiuoti.

Atpasakojimo rašymas. Mokant rašyti atpasakojimą su mokytojo pagalba, rašomas nuoseklus, rišlus tekstas. Mokomasi naudotis klausimais, mokytojo pateiktu planu, veikslių grandine.

6.2.4. Kalbos pažinimas

6.2.4.1. Garsas. Lietuvių kalbos garsų rūšys: balsiai, priebalsiai, dvigarsiai (dvibalsiai). Klausantis raiškiai deklamuojamų ar skaitomų tekstų, dainuojamų liaudies dainų, taip pat deklamuojant, skaitant, dainuojant įvirtinamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą: balsius, priebalsius, ilguosius, trumpuosius balsius. Mokomasi išgirsti ir suprasti garsų sąskambius eiliuotoje kalboje. Toliau tobulinama tartis: taisomi tarties trūkumai, pagal pavyzdį mokomasi taisyklingai kirčiuoti sunkiau kirčiuojamus žodžius, jų kirčiavimą patikrinti žodyne.

6.2.4.2. Žodis. Kalbos dalys: veiksmažodis, daiktavardis, būdvardis; perkeltinės reikšmės žodžiai; asmenvardžiai ir vietovardžiai. Supažindinama su sąvokomis: giminiški žodžiai, priešdėlis, kamienas, šaknis, priesaga, galūnė. Mokytojui padedant mokomasi sudaryti naujus priešdėlinius, priesaginius žodžius pagal pavyzdį, juos tinkamai vartoti tekste. Aiškinamasi, kaip kaitomi veiksmažodžiai, daiktavardžiai, mokomasi tinkamai vartoti įvairias jų formas.

6.2.4.3. Sakinys. Mokomasi kelti klausimus sakinio žodžiams (veiksniui ir tariniui); pagal sakymo tikslą sudaryti tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius (terminų tiesioginis, klausiamasis, skatinamasis mokiniai nevartoja, tik paaikšina, kad vienais sakiniais galima pasakoti įvykį, kitais – ko nors paklausti, paprašyti, trečiais – paraginti ir t. t.). Mokomasi taisyklingai intonuoti sakinius. Mokomasi su mokytojo pagalba sakinyje rasti veiksni (išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku), tarinį (išreikštą asmenuojamąja veiksmažodžio forma) ir juos tinkamai pažymėti sutartiniais ženklais. Supažindinama su neišplėstinių ir išplėstinių sakinių vartojimu.

6.2.4.4. Tekstas. Mokomasi pažinti pasakojamojo teksto sandarą, planą; gyvūnų, daiktų aprašymą; elementaraus samprotavimo (pvz., kodėl patiko/nepatiko, kodėl buvo įdomu/ neįdomu ir pan.) elementus mokinių kalboje. Mokomasi su mokytojo pagalba sudaryti pasakojamojo teksto planą, suprasti pasakojimo (kaip teksto tipo) sandarą, kurti pasakojimą. Susipažįstama su gyvūnų, daiktų aprašymo vartojimu tekste.

Aptariami skaitomi literatūros kūriniai, jų ištraukos, atsakoma į klausimus, remiamasi teksto žodžiais arba išsakoma nuomonė, vertinamos akivaizdžios situacijos, elementariai pradedamas vartoti samprotavimas.

6.3. 4 klasė

6.3.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika

6.3.1.1. Kalbėjimo ir klausymo paskirtis ir tikslai. Atsižvelgiant į mokiniui aktualų kontekstą, kalbama ir klausomasi atsižvelgiant į tikslą, situaciją, adresantą. Mokomasi sudominti pašnekovą, informuoti, apibūdinti, paaiškinti, išreikšti argumentuotą nuomonę. Savarankiškai tikslingai mokymosi tikslais komunikuojama reikiamomis priemonėmis (pavyzdžiui, internetu).

6.3.1.2. Kalbėjimo ir klausymosi veiklos pobūdis. Mokomasi tiksliai perduoti informaciją (kas, kada, kur, kaip, kodėl). Vaidinant, kuriant išgalvotas istorijas, mokomasi improvizuoti, kūrybiškai interpretuoti, įtaigiai, raiškiai kalbėti, tinkamai intonuoti. Mokomasi tikslingai vartoti būdingas žodinės ir nežodinės raiškos (pauzės, nutylėjimai, gestai) priemones.

Mokiniai ugdomi dialoginio ir viešo monologinio kalbėjimo gebėjimus. Mokomasi tinkamai dalyvauti įvairiuose pokalbiuose, diskusijose, debatuoti (iš anksto pasirengus).

6.3.1.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai. Mokiniai klausosi jiems aktualių įvairių negrožinių ir grožinės vaikų literatūros tekstų, tautosakos, pokalbių (girdimų tiesiogiai arba įrašytų). Klausymui pasirenkami tekstai, kuriuos skaito įvairūs kalbėtojai (pavyzdžiui, vaikai, suaugusieji, aktoriai).

Mokomasi kurti įvairių tipų sakytinius tekstus – pasakojimą, aprašymą, aiškinimą, argumentavimą. Mokomasi kurti išplėtotą pasakojimą pasirinkta tema laikantis chronologinio principo, atskleidžiant įvykius, aptariant veikėjus, išsakant pagrindinę mintį. Nagrinėjami ir kuriami sakytiniai aprašomojo tipo tekstai: susipažįstama su jų komponavimo ypatumais (visumos įspūdis ir detalės, erdvinio išdėstymo principas). Mokomasi pasakoti įtraukiant aprašymą. Mokomasi išsakyti ir savo nuomonę pagrįsti dviem – trim argumentais (pavyzdžiui, asmenine patirtimi, patikimuose šaltiniuose surastais faktais).

6.3.2. Skaitymas

6.3.2.1. Skaitymo tikslai. Skaitant ir aptariant grožinius ir negrožinius tekstus, vaikų periodiką aiškinamasi, kodėl, koku tikslu skaitoma: pažinti, mokytis, patirti malonumą. Aptiriamas skaitymas formaliose ir neformaliose aplinkose, medijose.

6.3.2.2. Skaitymo technika. Toliau tobulinami sklandaus skaitymo gebėjimai, mokomasi savarankiškai pasirinkti skaitymo būdą ir tempą atsižvelgiant į situaciją ir skaitomą tekstą, daryti pauzes, tinkamai dėti loginius kirčius, skaityti ir deklamuoti raiškiai.

6.3.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi mokinių amžių ir interesus atitinkantys, vertingiausi, asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti svarbūs šiuolaikinės (lietuvių ir kitų tautų) ir klasikinės vaikų literatūros kūriniai ar jų ištraukos. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai tekstai.

Skaitoma ir aptariama: grožiniai (apie 70 proc.) ir negrožiniai (apie 30 proc.) kūriniai; lietuvių (apie 50 proc.) ir užsienio (apie 50 proc.) vaikų literatūros kūriniai. Daugiau dėmesio skiriama šiuolaikiniams vaikų literatūros kūriniais. Su klasikiniiais vaikų literatūros kūriniais

susipažįstama pamokose, skaitant ir aptariant drauge su mokytoju. Savarankiškai skaitomi ir analizuojami negožiniai tekstai įvairiose aplinkose ir kontekstuose: publicistiniai, dokumentiniai, informaciniai ir įvairialypės informacijos (pvz., filmas, reklama, paveikslėlių istorija, elektroninis tekstas, dainovaizdis, žemėlapis) tekstai. Mokomasi savarankiškai rasti reikiamą informaciją savarankiškai pasirinktuose informacijos šaltiniuose.

6.3.2.4. Literatūros ir kultūros pažinimo pradmenys. Skaitant tautosakos, grožinės vaikų literatūros kūrinius, mokomasi suvokti literatūrą kaip žodžio meną, išvelgti jos meninio pasaulio sąlygiškumą, vertybes. Savarankiškai analizuojamas mokinio amžių ir interesus atitinkančio kūrinio turinys ir raiška.

Skaitant tautosakos tekstus gilinamasi į tautosakos ir autorinės kūrybos ryšį. Lyginamos tradicinės ir literatūrinės pasakos.

Skaitant ir aptariant poeziją dalijamasi įspūdžiais, gilinamasi į eilėraščio nuotaiką, melodiją, siužeto elementus, mokomasi raiškiai deklamuoti. Mokomasi suprasti dramos kūrinio savitumą, skaitant vaidmenimis ar vaidinant dramos kūrinio ištrauką.

Mokomasi išvelgti literatūros ir kitų menų ryšius: aptariama skaitomų kūrinių ir iliustracijų sąsajos, spektakliai, filmai, pastatyti pagal literatūros kūrinius.

Tikslingai vartoja sąvokas (drama, sakmė, padavimas, patarlė, literatūrinė pasaka, poetas, tema, pagrindinė mintis, įvykis, veiksmo laikas, veiksmo vieta, pagrindinis veikėjas).

Ugdomosiose veiklose savarankiškai tikslingai skaitomi negožiniai tekstai. Aptariami pasirinkti vaikams skirtos periodikos leidiniai, televizijos ir radijo laidos, filmai, vaikų literatūros ekranizacijos, spektakliai, interneto svetainės.

6.3.2.5. Skaitytojo ugdymas. Skaitydami vertingus literatūros kūrinius, mokiniai ugdomi literatūrinę, kultūrinę, estetinę nuovoką. Aptariama knygos sandara, savarankiškai randa pagrindinius bibliografinius duomenis. Žino keletą mėgiamų vaikų literatūros autorių. Argumentuoja, kodėl autorius yra mėgstamas.

Mokiniai skatinami skaityti laisvalaikio ir kalbėtis apie perskaitytas knygas. Įvaldo keletą knygų pasirinkimo (pavyzdžiui, pagal knygos anotaciją, pagal žanrą) ir pristatymo klasės draugams (pavyzdžiui, interviu su draugu, konferencija, reklama sienlaikraštyje) strategijų.

6.3.3. Rašymas

6.3.3.1. Rašymo tikslai. Aptariama rašymo svarba ir nauda žmogui ir visuomenei ugdamas asmenybę, kūrybiškumą, lavinantis vaizduotę, praktinėje veikloje.

6.3.3.2. Rašymo technika. Rašoma tvarkingai, įskaitomai, atsižvelgiant į situaciją (pvz. dailyraščiu, greitraščiu). Skatinama individuali rašysena. Rašoma kompiuterio, telefono klaviatūra.

6.3.3.3. Elementarus skyrybos atvejai. Mokomasi atskirti neišplėstines vienasarūšes sakinio dalis.

Kuriamuose tekstuose stengiamasi vartoti tiesioginius, klausiamuosius, šaukiamuosius sakinius ir jų pabaigoje parašyti reikiamus skyrybos ženklus.

Mokomasi pagal pavyzdį užrašyti veikėjų pokalbius, kai autoriaus žodžiai įsiterpia į tiesioginę kalbą. Mokomasi vartoti sudėtinius sakinius.

6.3.3.4. Rašyba. Mokomasi taisyklingai užrašyti:

- žodžius su priešdėliais at-, ant-, ap-;
- žodžius su priesagomis -(i)uk-, -ikl-, -in-, -(i)av-, -ing-;
- sudurtinius žodžius su jungiamąja balse (i)a (rugiagėlė);
- žodžius su mišriaisiais dvigarsiais, su dvibalsiais, su minkštumo ženklu;
- priebalsių asimiliacijos atvejus;
- įsidėmėtinos rašybos žodžius: manęs, tavęs, savęs, vėliava, įvairus, mąstyti, kąsnis, tęsinys, drąsa, grįžo ir jų darinius;
- daiktavardžių ir būdvardžių visus vienaskaitos ir daugiskaitos linksnius;
- esamojo, būtojo kartinio, būtojo dažninio ir būsimąjo laiko veiksmažodžius (visų asmenų);
- būdorieveiksmius;

6.3.3.5. Teksto kūrimas. Mokomasi kurti įvairaus pobūdžio prasmingus tekstus, reikalingus mokymuisi arba buitinėse situacijose, atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir situaciją. Vis daugiau dėmesio skiriama sukurtam tekstui tobulinti, kai aktyviai dalyvauja mokytojas ir mokinys. Stengiamasi rašyti taip, kad kuriamo teksto turinys atitiktų temą, užduotį, plėtojamą pagrindinę mintį. Mokomasi savarankiškai rašyti rišliais sakiniais (sieti vieną sakinį su kitu pagal prasmę, pasirinkti tinkamus siejamuosius žodžius); nekartoti tų pačių žodžių, išskyrus kartojimą kaip stilistinę priemonę (pvz., ėjo ėjo ir priėjo; lipo lipo ir įlipo į dangų; graži graži kaip saulės dukra) ir kt.; pasakoti vaizdžiai. Mokomasi savarankiškai pagal iš anksto susitartus kriterijus taisyti, tobulinti parašytą tekstą: netiksliai pavartotą žodį pakeičia tikslesniu; išbraukia pasikartojantį, netinkamą sakinį, prireikus įrašo žodžių, papildo parašytą tekstą. Taikomi 4 klasės turinio apimtimi numatyti rašybos ir skyrybos atvejai. Laikomasi kalbos etiketo (tinkamai pasirenkami žodžiai ir posakiai) atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją.

Pasakojimo kūrimas. Mokomasi rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą pasakojimą: 1) pagal pasakojimo gaires; 2) savarankiškai keičiant, perdarant mokytojo pateiktą planą; 3) pagal perskaityto literatūros kūrinio pavyzdį; 4) pagal savarankiškai sudarytą planą. Vertinant pasakojimą atsižvelgiama į su mokiniais aptartus ar susitartus pasakojimo kūrimo kriterijus (pvz., temos atskleidimą; teksto vientisumą ir nuoseklumą; pasakojimo struktūrą (pradžia – įvykio raida – pabaiga); teksto kalbinę raišką; išmoktų rašybos ir skyrybos atvejų taikymą).

Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), laiško rašymas. Mokomasi parašyti žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą, išsamiai aptariant detales ir atsižvelgiant į tikslą ir adresatą. Išskiriamos tokios šiems tekstams būdingos struktūrinės dalys:

laiško – data, kreipinys, pasisveikinimas, atsisveikinimas, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

skelbimo, kvietimo – kreipinys, tikslas, vieta, laikas, apranga (ir / ar kitos detalės), parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

žinutės – kreipinys, tikslas, laikas, vieta, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas).

Aprašymo rašymas. Mokomasi detaliai aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.), įvykį, reiškinį. Galima naudotis pavyzdžiu, planu, vaizdinėmis priemonėmis ar kt. Stengiamasi laikytis aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas). Mokomasi į pasakojimą įterpti veikėjo, objekto, vietos ir kt. aprašymą.

Paaiškinimo rašymas. Mokomasi parašyti išsamų paaiškinimą, kaip kas nors daroma arba kaip kur nors nueiti, nuvažiuoti.

Atpasakojimo rašymas. Mokant rašyti atpasakojimą savarankiškai, rašomas nuoseklus, rišlus tekstas. Mokomasi naudotis mokytojo pateiktu arba savarankiškai susidarytu planu, veiksmų grandine.

6.3.4. Kalbos pažinimas

6.3.4.1. Garsas. Lietuvių kalbos garsų rūšys: dvigarsiai (dvibalsiai, mišrieji dvigarsiai). Klausantis raiškiai deklamuojamų ar skaitomų tekstų, dainuojamų liaudies dainų, taip pat deklamuojant, skaitant, dainuojant įtvirtinamas ir praplečiamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą: balsius, priebalsius, ilguosius, trumpuosius balsius, dvibalsius, supažindinama su mišriaisiais dvigarsiais ir sąvoka mišrusis dvigarsis. Mokomasi išgirsti ir suprasti garsų sąskambius eiliuotoje kalboje. Toliau tobulinama tartis: taisomi tarties trūkumai, pagal pavyzdį mokomasi taisyklingai kirčiuoti sunkiau kirčiuojamus žodžius, jų kirčiavimą patikrinti žodyne.

6.3.4.2. Žodis. Kalbos dalys: veiksmažodis, daiktavardis, būdvardis,rieveiksmis; sinonimai, antonimai, perkeltinės reikšmės žodžiai. Supažindinama su sąvokomis: giminiški žodžiai, priešdėlis, kamienas, šaknis, priesaga, galūnė. Mokomasi sudaryti naujus priešdėlinius, priesaginius žodžius pagal pavyzdį, juos tinkamai vartoti tekste. Aiškinamasi, kaip kaitomi veiksmažodžiai, daiktavardžiai, būdvardžiai, mokomasi tinkamai vartoti įvairias jų formas.

6.3.4.3. Sakinys. Mokomasi kelti klausimus visiems sakinio žodžiams, t. y. rasti ryšius tarp sakinio žodžių; pagal sakymo tikslą sudaryti tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius (terminų tiesioginis, klausiamasis, skatinamasis mokiniai nevartoja, tik paaiškina, kad vienais sakiniiais galima pasakoti įvykį, kitais – ko nors paklausti, paprašyti, trečiais – paraginti ir t. t.). Stengiamasi taisyklingai intonuoti sakinius. Mokomasi savarankiškai sakinyje rasti veiksni (išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku), tarinį (išreikštą asmenuojamąją veiksmažodžio forma) ir juos tinkamai pažymėti sutartiniais ženklais. Mokomasi nagrinėti sakinį, tinkamai keliant klausimus sakinio žodžiams.

6.3.4.4. Tekstas. Mokomasi pažinti pasakojamojo teksto sandarą, planą; gyvūnų, daiktų aprašymą; įterpiami samprotavimo elementai mokinių kalboje. Mokomasi savarankiškai sudaryti pasakojamojo teksto planą, suprasti pasakojimo (kaip teksto tipo) sandarą, sukurti pasakojimą. Aptariamas gyvūnų, daiktų aprašymo vartojimas tekste. Aptariami skaitomi literatūros kūriniai, jų ištraukos, atsakoma į klausimus, remiamasi teksto žodžiais arba išsakoma nuomonė, vertinama, praktiškai pradedamas vartoti samprotavimas kaip teksto tipas.

7. Pasiekimų vertinimas

Medžiaga rengiama

8. Pasiekimų lygiai.

8.1. 1 – 2 klasė. *Medžiaga rengiama*

Pasiekimai	Lygiai			
	Slenkstinis	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika				
1.1. Aktyviai klausosi sakinio teksto.				
1.2. Dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, klausosi ir kalba, atsižvelgdamas į situaciją, tikslą, adresatą.				
1.3. Tinkamai vartoja kalbinės raiškos priemones, laikosi kalbos normų.				
1.4. Taikyti klausymosi ir kalbėjimo strategijas.				
2. Skaitymas				

2.1. Sąmoningai skaito įvairaus pobūdžio tekstus. (Daro teksto visumą apibendrinančias išvadas.)				
2.2. Aptaria skaitomus tekstus, interpretuoja.				
2.3. Vertina skaitomų tekstų raišką.				
2.4. Taiko skaitymo strategijas.				
3. Rašymas				
3.1. Kuria tekstus atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją.	3.1.1.1. Naudodamasis paveikslėlių serija, sukuria kelis su ja susijusius sakinius.	3.1.1.2. Naudodamasis pagalbine medžiaga (paveikslėlių serija, pasakojimo pradžia) kuria kelių sakinių pasakojimą.	3.1.1.3. Naudodamasis pagalbine medžiaga (raktiniais žodžiais, paveikslėlių serija, pradžia, <u>elementaria</u> įvykių grandine) kuria rišlų kelių sakinių pasakojimą.	3.1.1.4. Naudodamasis pagalbine medžiaga (raktiniais žodžiais, paveikslėlių serija, pradžia, <u>elementaria</u> įvykių grandine) kuria rišlų išsamų pasakojimą.
	3.1.2.1. Siekdamas perduoti žinią, pagal pavyzdį kuria asmeninio konteksto (vaiko šeima, draugai, klasė) informacinį tekstą (žinutę, kvietimą), pateikdamas kelias	3.1.2.2. Siekdamas perduoti žinią, kuria asmeninio konteksto (vaiko šeima, draugai, klasė) informacinį tekstą (žinutę, kvietimą, skelbimą), pateikdamas	3.1.2.3. Siekdamas kuo tiksliau perduoti žinią, kuria asmeninio konteksto (vaiko šeima, draugai, klasė) informacinį tekstą (žinutę, kvietimą,	3.1.2.4. Siekdamas kuo tiksliau perduoti žinią, kuria asmeninio konteksto (vaiko šeima, draugai, klasė) informacinį tekstą (žinutę, kvietimą, skelbimą), išsamiai

	esminės informacijos detales.	kelias esminės informacijos detales.	skelbimą), pateikdamas esminę informaciją.	pateikdamas esminę informaciją.
	3.1.3.1. Naudodamasis pagalbine medžiaga pavieniais žodžiais apibūdina gerai žinomus/ pažįstamus objektus.	3.1.3.2. Naudodamasis pagalbine medžiaga sukuria kelis trumpus sakinius apie gerai žinomus/ pažįstamus objektus.	3.1.3.3. Naudodamasis pagalbine medžiaga keliais sakiniais aprašo gerai žinomus/ pažįstamus objektus.	3.1.3.4. Naudodamasis pagalbine medžiaga rišliai aprašo gerai žinomus/ pažįstamus objektus.
	3.1.4.1. Pagal pavyzdį parašo kelias aiškinamojo pobūdžio teksto (recepto) detales (pvz., išvardija reikalingus produktus; priemones).	3.1.4.2. Pagal pavyzdį keliais trumpais sakiniais parašo aiškinamojo pobūdžio tekstą (receptą).	3.1.4.3. Pagal pavyzdį parašo kelių sakinių aiškinamojo pobūdžio tekstą (instrukciją, receptą).	3.1.4.4. Pagal pavyzdį parašo išsamų aiškinamojo pobūdžio tekstą (instrukciją, receptą).
	3.1.5.1. Naudodamasis pagalba arba pavyzdžiu rašo taip, kad skaitytojas suprastų vieną-kitą mintį.	3.1.5.2. Pagal savo galimybes rašo taip, kad skaitytojas gali suprasti vieną-kitą mintį.	3.1.5.3. Pagal savo galimybes rašo taip, kad skaitytojas jį suprastų.	3.1.5.4. Rašo taip, kad skaitytojas aiškiai supranta parašytas mintis.
3.2. Kuria tinkamos struktūros tekstus.	3.2.1.1. Parašo kelis sakinius, kuriuose galima išvelgti pasakojimo pradžios arba pagrindinės pasakojimo dalies – įvykio raidos užuomazgas.	3.2.1.2. Sukuria kelių sakinių pagrindinę pasakojimo dalį – įvykio(u) raidą. Pradžia ir pabaiga sunkiai išvelgiamos.	3.2.1.3. Rašo pasakojimą, kuriame ryškėja pagrindinės struktūrinės dalys (pradžia – įvykių raida – pabaiga).	3.2.1.4. Rašo pasakojimą, kuriame aiškiai išryškintos pagrindinės struktūrinės dalys (pradžia – įvykių raida – pabaiga).
	3.2.2.1. Pagal analogišką pavyzdį rašydamas informacinį tekstą, išlaiko kelis atitinkamos struktūros elementus.	3.2.2.2. Naudodamasis pagalbine medžiaga, rašo informacinį tekstą, išlaikydamas kelis atitinkamos struktūros elementus.	3.2.2.3. Naudodamasis pagalbine medžiaga, rašo informacinį tekstą, išlaikydamas daugumą atitinkamos struktūros elementų.	3.2.2.4. Naudodamasis pagalbine medžiaga, rašo atitinkamos struktūros informacinį tekstą.

	3.2.3.1. Aprašydamas objektą pateikia kelias aiškiai pastebimas detales.	3.2.3.2. Aprašydamas objektą glaustai pateikia bendrą vaizdą ir kelias detales.	3.2.3.3. Aprašydamas objektą pateikia bendrą vaizdą ir detales.	3.2.3.4. Aprašydamas objektą išsamiai pateikia bendrą vaizdą ir detales.
3.3. Tinkamai pasirenka raišką, laikosi kalbos normų.	3.3.1.1. Rašydamas tekstą, iš pateiktų pavyzdžių arba naudojamos pagalbinės medžiagos atsirenka raišką, atitinkančią teksto turinį ir adresatą (pažįstamam suaugusiam ir vaikui); vartoja artimoje aplinkoje dažniausiai sutinkamus vaizdingus žodžius (mažybinės formas).	3.3.1.2. Rašydamas tekstą, pagal pavyzdį arba naudodamasis pagalbine medžiaga pasirenka raišką, iš dalies atitinkančią teksto turinį ir adresatą (pažįstamam suaugusiam ir vaikui); vartoja artimoje aplinkoje dažniausiai sutinkamus vaizdingus žodžius (mažybinės formas, palyginimus).	3.3.1.3. Rašydamas tekstą, pagal pavyzdį arba naudodamasis pagalbine medžiaga pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą ir adresatą (pažįstamam ir nepažįstamam; suaugusiam ir vaikui); vartoja artimoje aplinkoje sutinkamus vaizdingus žodžius ir posakius (mažybinės formas, sinonimus, palyginimus).	3.3.1.4. Rašydamas tekstą, pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą ir adresatą (pažįstamam ir nepažįstamam; suaugusiam ir vaikui); vartoja artimoje aplinkoje sutinkamus ir kelis iš skaitomų kūrinių aptartus vaizdingus žodžius ir posakius (mažybinės formas, sinonimus, palyginimus).
	3.3.2.1. Rašo tekstą, kuriame jaučiamos temos užuomazgos.	3.3.2.2. Rašo tekstą, daugumą sakinių siedamas su tema.	3.3.2.3. Rašo tekstą, siedamas sakinius su tema, tekste pasitaiko vietų, kuriose be reikalo nekartojami tie patys žodžiai.	3.3.2.4. Rašo išsamų tekstą, siedamas sakinius su tema, daugeliu atvejų be reikalo nekartoja tų pačių žodžių.
	3.3.3.1. Vartoja tiesioginius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	3.3.3.2. Vartoja tiesioginius sakinius; klausiamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	3.3.3.3. Vartoja tiesioginius, klausiamuosius sakinius; skatinamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	3.3.3.4. Vartoja tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius.
	3.3.4.1. Naudodamasis pagalba pritaiko vieną-dvi	3.3.4.2. Naudodamasis pagalba pritaiko kelias 1–2	3.3.4.3. Daugeliu atvejų rašo laikydamasis	3.3.4.4. Rašo be klaidų, laikydamasis 1–2

	turinio apimtimi numatytų 1–2 klasės gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisykles, rašo daugeliu atvejų įskaitomai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.	klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisykles, rašo įskaitomai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.	1–2 klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių; rašo aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.	klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių, aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.
3.4. Taiko rašymo strategijas.	3.4.1.1. Naudodamasis pagalba, rašo tekstą, pritaikydamas rašymo pagal paveikslėlių seriją etapus.	3.4.1.2. Naudodamasis pagalba, rašo tekstą, pritaikydamas rašymo pagal duotą pradžią etapus.	3.4.1.3. Rašo tekstą pagal pateiktą planą, veiksmažodžių grandinę, kai yra suteikiama pagalba; naudojami raktiniais žodžiais, duota pradžia ir/arba pabaiga.	3.4.1.4. Rašo tekstą pagal pateiktą planą, naudojami užrašyti veiksmažodžių grandine, raktiniais žodžiais, duota pradžia, pabaiga ir pan.
	3.4.2.1. Naudodamasis pagalba, tobulina kuriamą teksto dalį: dar kartą ją skaito, taiso pagal vieną aspektą (turinio arba rašybos).	3.4.2.2. Naudodamasis pagalba tobulina kuriamą tekstą: dar kartą ją skaito, taiso pagal vieną aspektą (turinio arba rašybos).	3.4.2.3. Tobulina kuriamą tekstą: dar kartą ją skaito, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius vieną aspektą (turinio, struktūros, rašybos).	3.4.2.4. Tobulina kuriamą tekstą: dar kartą ją skaito, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius kelis aspektus (turinio, struktūros, rašybos).
4. Kalbos pažinimas				
4.1. Atpažinti lietuvių kalbos garsus ir raides, tobulinti tartį.				
4.2. Paašškinti elementariausius žodžių kaitymo ir darybos būdus, kalbos dalių požymius				

4.3. Aptarti sakinių įvairovę ir žodžių ryšius sakinyje.				
4.4. Skirti tekstą nuo pavienių sakinių, taikyti elementariausias žinias apie tekstą, pasakojimo sandarą.				
4.5. Taiko kalbos pažinimo strategijas.				

8.2. 3 – 4 klasė. *Medžiaga rengiama*